

EDUCAR EN ESTÈREO
Enric Senabre Carbonell
IES Escultor Francesc Badia. Foios (València)

Resum

Aconseguir el desenvolupament d'una raó humanitzada i atenta al present entre l'alumnat de filosofia de 1r. de batxillerat. Utilitzar la televisió com instrument de mediació entre la reflexió filosòfica i el "món de la vida" de l'alumnat. La televisió pot proporcionar-nos l'arrelament en els preconceptes de l'alumnat i, al mateix temps, pot aportar una mediació entre la racionalitat descarnada del pensament filosòfic i l'emocionalitat desarrelada de la televisió actual. Relacionar el pas del mite al logos amb els programes del cor i de debat de la televisió, per tal d'aconseguir una reflexió emocional a les classes de filosofia.

Filosofia, televisió, raó, emoció, educació.

Resumen

Lograr el desarrollo de una razón humanizada y atenta al presente entre el alumnado de filosofía de 1º de bachillerato. Utilizar la televisión como instrumento de mediación entre la reflexión filosófica y el "mundo de la vida" del alumnado. La televisión puede proporcionarnos el arraigo en los preconceptos del alumnado y, al mismo tiempo, puede aportar una mediación entre la racionalidad descarnada del pensamiento filosófico y la emocionalidad desarraigada de la televisión actual. Relacionar el paso del mito al logos con los programas del corazón y de debate de la televisión, con el fin de lograr una reflexión emocional en las clases de filosofía.

filosofía, televisión, razón, emoción, educación.

Les intencions

Ha estat Joan Ferrés el que ha proposat el concepte amb que titolem aquest article, una idea agosarada per aconseguir la simbiosi de raó i emoció en educació, el que ell anomena *l'educació en estèreo*(Ferrés, 1988). Es tracta de tendir ponts entre les dos capacitats de l'ésser humà, entre el seu aspecte emocional i el racional, entre els dos hemisferis, el dret i l'esquerre, cadascun amb una predominància, però que junts són els que realitzen la intel·ligència, una intel·ligència emocional que supere el model racionalista de la civilització

occidental, però que tampoc s'abandone a la recepció purament emotiva i acrítica dels fenòmens socials.

En el camp de l'ensenyament filosòfic ha estat Ignacio Izuzquiza el que ha proposat la idea més interessant pel que fa al nostre objectiu, es tracta de convertir les classes de filosofia en una "escola de sensibilitat" (Izuzquiza, 1999) . Una activitat que, amb la utilització dels instruments clàssics del discurs filosòfic, s'enfronte a la comprensió del present incorporant-hi la vessant emocional a la que es presenta unida.

Jo m'havia plantejat aconseguir el desenvolupament d'una raó humanitzada i atenta al present entre l'alumnat de les meues classes de filosofia. Per aconseguir aquest objectiu vaig pensar que la televisió podia ser l'instrument de mediació més eficaç entre la reflexió filosòfica i el "món de la vida" de l'alumnat. Amb la televisió podia aconseguir l'arrelament en els preconceptes dominants entre l'alumnat, però al mateix temps, amb la televisió s'havia de produir una mediació entre la racionalitat descarnada del pensament filosòfic i l'emocionalitat desarrelada de la televisió actual. És a dir, l'educació en estèreo de que parla Ferrés en referència a l'educació audiovisual, barrejada amb l'escola de sensibilitat d'Izuzquiza per a la filosofia. El que passe a contar són els resultats de portar a la pràctica aquesta experiència entre l'alumnat de l'assignatura de filosofia de 1r. De Batxillerat de l'IES Escultor Francesc Badia de Foios.

Les alforges

La tasca es presentava complicada, per quant m'havia d'enfrontar amb algunes dificultats. La primera eren les diferències entre el discurs simbòlic i l'icònic que jo volia relacionar. És evident que el discurs audiovisual és més

emotiu que l'escrit, molt més racional i analític. Però aquest fet no implica altra cosa més que la necessitat d'unir ambdues vessants per a constituir una simbiosi enriquidora en la que el discurs racional corregisca la seua manca d'emocions i el discurs purament emotiu medie amb una racionalitat compromesa amb el món dels sentiments. Una educació transformada que integre l'emocionalitat i la filtre amb una racionalitat més avesada a descobrir manipulacions i enganys.

Perquè és cert que la televisió, presa d'un model més emocional, aporta una informació fragmentada, incompleta, incapaç d'aportar un coneixement fiable. Però aquest model pot ser superat amb una educació apropiada, que recupere una emocionalitat racional, amb memòria, crítica, debat i assumpció dels sentiments, una educació que recupere espais per a la llibertat, i no que els abandone als interessos més particulars que mouen les grans cadenes de televisió. Per això la tria de programes no pot basar-se en un criteri "elitista" que seleccione els programes a analitzar des d'una pretesa superioritat cultural. Una de les bases d'aquest treball és que l'alumnat com a telespectador és capaç d'interpretar qualsevol missatge i tipus de programa i per tant, haurem de treballar amb tots els formats, fins i tot els d'una qualitat o interès més "popular". És la nostra activitat educativa la que ha d'aportar les eines d'interpretació a l'alumnat, i són ells els que les han d'aplicar a qualsevol dels missatges que els envolten, per això no podem fer una selecció amb un criteri excloent, sinó que hem d'estar atents als interessos de l'alumnat i comentar a l'aula just aquells programes que ells veuen a casa.

El camí

Així les coses vaig pensar que podia ser interessant centrar-se en els inicis del pensament filosòfic. Amb l'anàlisi del trànsit del mite al logos aconseguim

reflexionar sobre la influència de la imatge i les emocions en el pensament humà i la seua substitució pel pensament discursiu que van introduir els primers filòsofs. La idea consisteix en rastrejar els vestigis d'ambdós tipus de pensament als nostres dies per tal de demostrar que conviuen entre nosaltres i que el segon no va arribar mai a substituir el primer. Per trobar-los, la televisió ens ofereix una oportunitat immillorable, comparem els programes del cor amb els programes de debat, anàlisi o discussió sobre temes polítics i socials. Analitzem expressivament els elements audiovisuals i analitzem també els continguts de que tracten, trobem les relacions entre forma i contingut i reflexionem sobre la utilització d'una emocionalitat desenfrenada per part dels programes del cor, i d'un raonament fred pels programes de debat. Rastregem els vestigis del pensament mític, els seus elements positius i negatius, i els del pensament racional amb les seues mancances i aconsegiments.

Amb aquestos objectius aclarits, el problema que tenia ara era el de com explicar açò al meu alumnat de manera comprensible, i sobretot, de manera suggerent i propera als seus interessos. La televisió havia de ser el punt de contacte amb el món de la vida de l'alumnat, però, com? No era nova la connexió del cinema amb el mite, per la consagració de determinats personatges cinematogràfics que es converteixen en figures emblemàtiques. En aquest sentit, personatges de sèries d'èxit també aconsegueixen aquesta funció emblemàtica o modèlica. Però jo volia anar més enllà i trobar, a més dels personatges que s'assemblen als dels mites, el llenguatge literari i sentimental que tenia la mitologia. Qui encarna a la televisió aquestes dues característiques?. Possiblement els programes del cor perquè, d'una banda els seus personatges, els anomenats "famosos"; toreros, cantants, actrius i la subsegüent fornada de fills i filles de...

encarnen el caràcter de model inalcançable que tenien una bona part del panteó mític grec, i per altra part, perquè la manera d'afrontar els temes que tracten està presidida per una sentimentalitat desenfrenada, carregada d'un llenguatge metafòric que sempre va més enllà del que efectivament afirmen.

Les coses del cor

Es tractava per tant, de fer la comparació entre les narracions mítiques de l'antiguitat grega i els programes del cor. Els textos de referència havien de ser atractius, així que vaig triar un text de la Teogonia d'Hesiod que narrava la creació del món a partir de les lluites, odis i enveges dels Déus i un altre que conta les infidelitats d'Afrodita (Graves, 1988, pg. 79-83) i els efectes que d'ella se'n segueixen. Els textos són magnífics, brillants literàriament parlant i encisadors per a les mentalitats monoteistes del nostre alumnat, així que ens posem a la feina. Ells han de llegir-los i extraure una sèrie de característiques com són el tipus de llenguatge que utilitzen, les figures retòriques que empren, els personatges que apareixen, els temes que tracten i la intenció última del relat en la societat de l'època.

Pel que fa als temes se n'adonen que es tracta d'explicacions sobre l'origen de l'univers, de les persones i de les coses que ens envolten, però que també expliquen les relacions humanes, l'existència de l'odi i l'amor com a motors dels canvis i les raons de les desgràcies que ens toquen viure als éssers humans. Pel que fa a les intencions del relat els he d'ajudar una mica més, perquè l'alumnat sol projectar una visió massa actualitzada i la majoria afirma que estan ensenyant i educant sobretot, i jo vull mostrar-los que la vessant de distracció, de diversió i de catarsi col·lectiva és molt important.

Així les coses passem a la comparació amb el món actual, i ens disposem a veure a classe un programa del cor, dona igual quin, però al final em decidisc per “*corazón de...otoño*” perquè tracta amb més serietat el tema del cor. Si haguérem triat el “*Aquí hay tomate*” potser s’hauria complicat molt la comparació, perquè crec que pertany ja a una nova generació de programes del cor que abandona la visió deïficant dels famosos i procedeix a una desmitificació que requereix altres eines conceptuals per fer-lo comprensible. A més el “*corazón de...*” té una estructura fixa basada en la conducció d’una presentadora, Anne Igartiburu, que introdueix els diferents reportatges, que s’assembla molt als informatius o als programes de reportatges com “*Informe semanal*”.

L’alumnat ha de contestar a les mateixes preguntes que en el cas del relat mític, i els resultats són força interessants. Pel que fa al llenguatge que utilitzen tant la presentadora com els reporters ens n’adonem que, sense tenir la qualitat literària dels relats mítics, utilitzen molts dels recursos estilístics que utilitzaven aquells, com són els epítets i la profusió d’adjectius (“la radiante novia”, “el valiente torero” o “la guapísima tonadillera”), els símils (“aqueel dia en Chipiona el cielo era azul como el paraíso”) i les metàfores (“una tela de araña urdida a su alrededor”). En quant al llenguatge audiovisual, l’alumnat assenyala l’abundància de colors del decorat des del que la presentadora del programa parla, la sintonia que emmarca els diferents reportatges i la presència d’una veu en off que narra els diferents reportatges. En aquest sentit demane a l’alumnat que es fixe més en aquest últim aspecte, els lleve la veu d’un reportatge i els pregunte si entenen alguna cosa, la resposta es que “*no massa*”, i els demane que analitzen les imatges que il·lustren la veu en off. Ens adonem que la majoria són imatges d’arxius o gravades de nit o de lluny, de tal manera que no diuen pràcticament res, i sense la

veu que emmarca i contextualitza el reportatge no tindrien cap valor. Fem la reflexió sobre el valor de la imatge en la televisió, no sols als programes del cor sinó també als informatius, i ens adonem que les imatges sense paraules son òrfenes, no tenen sentit, i que només quan se les inclou en un context discursiu adquireixen el seu valor.

Continuem amb l'anàlisi fixant-nos en els personatges, que són els que comunament coneixem com "famosos", un torero, una tonadillera, una cantant, el fill d'una noble... Fem la comparació amb els Déus dels mites, **s'assemblen?** *"Els Deus dels mites eren més perfectes i tenien més poder"* **Esteu segurs? Els deus d'un panteó politeista són omnipotents?** *"No, perquè ni Zeus pot aconseguir-ho tot, i a més hi ha Deus menors que tenen menys poder"*. **Com creieu que veien la gent de l'època mítica als deus?** *"Els veien com a éssers superiors, que feien coses que la resta mai podria fer"* **I nosaltres com veiem als famosos?** *"home, els famosos són com nosaltres, però més rics"*. Efectivament no es dona aquesta separació tan gran entre el món diví i l'humà que es donava en aquells temps, però no es menys cert que veem aquest món del "famoseo" com una altra dimensió a la que mai podrem arribar i que no se'ns acudeix imitar, però que al mateix temps exerceix un poder educatiu per la via de la negació, com als mites: "Això és el que nosaltres els humans no podem fer".

"I els temes que tracten els programes del cor no s'assemblen als dels relats mítics perquè aquells parlaven de la creació de l'univers i del pecat i aquests només de l'amor i les infidelitats". Molt bé, això és cert, però recordeu que aquells mites, a més d'aquestes explicacions naturals amb elements màgics també parlen dels efectes de l'amor i l'odi, de les infidelitats dels deus i les seues conseqüències. Vull dir, que l'element comú és que ambdós expliquen el

funcionament del món en funció de factors sentimentals o emocionals. La mort d'una cantant, l'èxit d'un torero o la felicitat d'una parella són explicats en termes d'amor, carinyo, gelosia o dolor i així es comprenen i s'accepten per tots. En aquest sentit és igual que als mites, que també explicaven el funcionament de l'univers, la vida i la mort utilitzant elements sentimentals i, d'aquesta manera, justificant a més a més les adversitats que la humanitat havia d'acceptar.

Per això les intencions dels programes del cor no són sols les de distraure a la gent, com la major part de l'alumnat afirma, sinó que també tenen una funció educativa molt forta. Donen una visió de la parella, de l'amor, de la sexualitat i de les relacions humanes molt clara, i que exerceix un efecte de model i referent. En aquest cas, les alumnes se n'adonen ràpidament, *“la dona ix malparada, perquè sempre ha d'estar bella i ser bona dona i acomplir amb els seus deures socials”*. Als homes se'ls permet més llibertat, canvien més de parella i són valorats com a “conquistadors” quan se'ls troba amb diferents dones. A més sobretot són notícia les bodes i els naixements de fills, reforçant així un model de família tradicional i el paper de la dona com a mare.

Així les coses sembla que el mite no ha mort, que no va ser substituït pel pensament racional, sinó que va perviure i ha continuat fins els nostres dies. Però el pensament racional sorgí, i representà una revolució en la manera de veure el món. Ara és el moment de valorar la seua importància.

La influència de la raó

Però en un determinat moment de la història aquests relats carregats de fantasia, literatura i deus van resultar insuficients per a uns quants dels ciutadans lliures de les colònies gregues de l'Àsia Menor, i un grapat de savis van començar

a pensar amb altres conceptes, a escriure en un altre estil, a comprendre el món d'una manera menys màgica, fantàstica i religiosa. Són els que s'anomenen primers filòsofs o fisiòlegs perquè es van intentar explicar la "Physis", entenent per aquesta el món natural. El que jo vull ara és que siguin ells, l'alumnat, el que se n'adone d'aquest canvi en la manera de pensar, escriure i explicar el món, i per això els proporcione uns quants textos escollits d'aquests filòsofs (Els pre-socràtics.1988) i els demane que contesten a unes preguntes semblants a les que els havia plantejat en el cas dels relats mítics.

L'alumnat porta apuntades les característiques del llenguatge dels textos i troba que s'utilitzen adjectius, comparacions i metàfores, com als textos mítics, però consideren que el llenguatge és menys literari, menys poètic. És cert el que diuen, en realitat el llenguatge no ha canviat tant, Parmènides parla d'una deessa a la que li dedica el seu poema (poema, no ho oblidem), Anaximandre de la justa retribució de les injustícies i Heràclit...bé, Heràclit és potser el que utilitza un llenguatge més crític i metafòric, però més planer.

Les diferències s'assenyalen sobretot en els personatges que aparéixen a les narracions, o millor en els que no aparéixen, perquè els Déus dels mites han desaparegut del mapa i han estat substituïts per conceptes com "indeterminat", "logos" i "ésser". L'alumnat no acaba de veure la importància de conceptes com aquests, i per això els he de fer veure que es tracta de conceptes "abstractes", és a dir que es refereixen a moltes coses a la vegada i a cap en concret i que açò significa el sorgiment del pensament abstracte o conceptual que ha portat a la filosofia i a la ciència actual. L'esforç mental d'aquests personatges és considerable, però és difícil apreciar-lo des dels nostres temps, en els que aquest tipus de pensament s'ha consolidat i convertit en normal.

Els temes que es tracten coincideixen en part amb els temes dels mites, l'origen de l'univers, de la terra i de les coses que ens envolten, però s'han perdut les explicacions emotives dels comportaments humans, han desaparegut les explicacions sentimentals i s'han substituït per explicacions més racionals o abstractes. Aquest fet no significa que els éssers humans van deixar d'explicar-se el seu comportament i destí d'aquesta manera, perquè els mites i la religió van perviure fins els nostres dies, sinó que va aparèixer aquesta altra manera d'explicar-se el món.

La intenció si que semblava haver canviat als ulls del meu alumnat, ja que ara no troben una voluntat de distraure, ni de divertir, i només veuen l'interès educatiu i explicatiu d'unes narracions que volen fer més comprensible el món que els envolta.

I a la televisió es dona alguna cosa semblant a aquesta voluntat racionalitzadora i explicativa del món? Estic segur que sí, malgrat la predominància de programes amb un interès purament distractiu, encara queda lloc per a programes de debat, discussió i reflexió sobre temes científics, polítics o socials. En aquest curs jo vaig triar el programa anomenat "180°", dirigit i presentat per Àngels Barceló, que en aquesta emissió es dedicava a discutir si els mitjans de comunicació contribueixen a crispar l'opinió pública en temes polítics. El vam veure a classe, només un extracte perquè dura vora 3 hores, i l'alumnat havia de tornar a les preguntes que ja coneixia per les activitats anteriors i trobar les característiques d'aquest programa.

No va ser difícil en aquest cas per a ells. El llenguatge del programa era culte i especialitzat (apareixien historiadors, sociòlegs, comunicòlegs), van afirmar majoritàriament, no utilitzava recursos estilístics i intentava explicar racionalment

les diferents postures. Els personatges eren especialistes en la matèria de que es parlava i el tema era científic, social i polític.

Comparant-lo amb els programes del cor des del punt de mira audiovisual, tot era diferent, des del decorat fins els colors dominants, passant per l'actitud i maneres de la presentadora, així com els plànols utilitzats. Tots els elements de realització estaven sotmesos a la intenció de transmetre i fer creïbles les explicacions que es donaven. No es pretenia avorrir, però tampoc es buscava la simple distracció, sinó la comprensió dels telespectadors.

Després de la comparació, l'alumnat va expressar les seues opinions; *“Aquestos programes són un rotllo, per això els posen a les tantes de la nit”* *“Doncs a mi no m'agraden els programes del cor, però aquestos tampoc, perquè la política no m'interessa”*. Si, ja sé que la política no interessa massa als joves, però jo vull anar més enllà, **però què penseu, quins dels dos programes són més necessaris per a la societat?** *“Jo crec que tots dos, però en una mesura justa”*. Clar, aquesta és la idea, però quina és la mesura justa? La realitat és que després de vint-i-set segles, el pensament racional s'ha imposat en les esferes científiques i política, però en cap moment el pensament emocional ha desaparegut, sinó que ha continuat exercint el seu paper social, un paper important, si no es converteix en exclusiu i anul·la les explicacions racionals.

La idea que vull acabar transmetent és la de que ambdós tipus de pensament són importants per a l'ésser humà, que són com les pells d'una ceba en la que les capes superiors no eliminen les interiors. I la televisió reflexa també aquesta estructura, en ella conviuen tots els tipus de pensament, només que darrerament sembla que només siga possible aquesta indecent exposició pública d'una sentimentalitat desenfrenada. El problema dels programes del cor no és el

seu contingut, que respectant certes limitacions és perfectament assumible, sinó el seu engany en convertir-se en única raó i explicació dels fets. Per això aquesta unitat ha volgut mostrar els mecanismes que utilitza amb l'esperança que els ciutadans de ple dret que han de ser els nostres alumnes sàpien situar-los al lloc que els correspon.

Bibliografia

- AGUADED, J. I. (1999) *Convivir con la televisión. Familia, educación y recepción televisiva*. Barcelona: Paidós.
- EKKEHARD M. (1991) *Introducción a la didáctica de la filosofía*. València: Universitat de València.
- ELS PRE-SOCRÀTICS. (1988) *Fragments i testimonis*. Barcelona .Ed. Laia.
- FERRRÉS, J. (1988) *Video y educación*. Barcelona: Laia. Cuadernos de pedagogía.
- FERRRÉS, J. (2000) *Educación en una cultura del espectáculo*. Barcelona: Paidós.
- GRAVES, R. (1988) *Los mitos griegos (I)*. Madrid. Alianza Editorial.
- IZUZQUIZA, I. (1999) "Enseñar filosofía en tiempos de reforma: una escuela de sensibilidad." Rev. **Iber**. nº 20.
- LACROIX, M. (2005) *El culto a l'emoció. Atrapats en un món d'emocions sense sentiments*. Barcelona: La Campana.

EDUCAR EN ESTÈREO

Enric Senabre Carbonell
IES Escultor Francesc Badia. Foios (València)

Activitats d'aula

Del mite al logos: Del cor a la raó

Objectius: Entendre el pas del mite al logos com un fenomen que encara avui està en trànsit. Comparar aquest pas amb les explicacions emotives de la vida i les explicacions més racionals.

Material: Dos programes de televisió, un del cor i altre de debat. Textos sobre mitologia i la seua explicació.

Desenvolupament: Llegir els textos mitològics i comparar-los amb els programes del cor. Comentar després textos filosòfics i comparar-los amb programes de debat.

1.1. Quins bojos els clàssics!

Textos mítics

"Abans que tot va existir El Caos, després Gea, la d'ampli pit, seu sempre segura de tots els Immortals que habiten les nevades cimes de l'Olimp. En el fons de la terra d'amples camins va existir el tenebrós Tàrtar. Finalment, Eros -el més bell entre els déus immortals- que afluixa els membres i captiva de tots els Déus i els hòmens el cor i la sensata voluntat en els seus pits.

Del Caos van sorgir Erebo i la negra nit. Al seu torn, de la Nit van nàixer l'Èter i el Dia, als que va parir prenyada per contacte amorós amb Erebo.

Gea va donar vida primer a l'estrelat Urà amb les seues mateixes proporcions, perquè la continguera per totes les bandes i poder ser així seu sempre segura per als feliços déus.

També va donar a llum a les grans Muntanyes, deliciós domicili de les Ninfes que habiten en els boscosos muntanyes.

Ella igualment va parir a l'estèril pèlag d'agitades onades -al Pontsense mediar el grat comerç.

Després, gitada amb Urà, va parir a l'Oceà de profunds corrents, a Ceos a Crios, a Hiperió, a Jàpet, a Tea, a Rea, a Temis, a Mnemosine, a Febe la d'àuria corona i a l'amable Tetis.

Va nàixer després d'ells -el més jove- Cronos, de ment retorçada, el més terrible dels fills, i es va omplir d'un intens odi cap a son pare.

També van nàixer de Gea i Urà : Cotos Briáreos i giges, monstruosos monstres.

Perquè bé, tots els que van nàixer de Gea i Urà - els fills més terribles- estaven irritats amb son pare des de sempre. I és que al principi -perquè cap nasquera- Urà els retenia ocults en el si de Gea sense deixar-los eixir a la llum i es gaudia cínicament amb la seua malvada acció. (...)

La monstruosa Gea es va alegrar terriblement en el seu cor i li va apostar (a Cronos) secretament en emboscada. Va posar en les seues mans una falç d'agudes dents i va dissimular perfectament la trampa.

Va vindre el poderós Urà conduint la nit, es va tirar sobre la terra desitjós d'amor i es va estendre per totes les bandes. El fill, eixint del seu amagatall, li va tractar d'aconseguir amb l'esquerra i empunyant amb la dreta la poderosa falç -enormes i d'esmolades dents- precipitadament va segar els genitals de son pare i de seguida els va tirar a la ventura per darrere."

Hesiodo, Teogonia.

Textos mítics (2)

18. NATURALESA I FETS D'AFRODITA

a. Rares vegades es podia convèncer a Afrodita perquè prestara a les altres deesses el seu cenyidor màgic, que feia que tots s'enamoraren de la seua portadora, perquè era zelosa de la seua posició. Zeus l'havia donat en matrimoni a Hefest, el déu ferrer coix; però el verdader pare dels tres fills que ella li va donar -Fobos, Deimos i Harmonia- era Ares, el robust, l'impetuós, ebri i buscabregues Déu de la Guerra. Hefest no es va assabentar de la infidelitat fins que una nit els amants es van quedar massa temps junts en el llit en el palau d'Ares en Tràcia; quan Heli es va alçar els va veure en el seu entreteniment i li va anar amb el conte a Hefest.

b. Hefest es va retirar irat a la seua fragua i, a colps de martell, va forjar una xarxa de caça de bronze, fina com una teranyina però irrompible, que va lligar secretament als pals i els costats del seu llit matrimonial. A Afrodita, que va tornar a Tràcia tota somriures i li va explicar que havia estat ocupada a Corint, li va dir: «Et pregue que m'excuses, volguda esposa, però prendré unes breus vacances a Lemnos, la meua illa favorita.» Afrodita no es va oferir a acompanyar-lo i en quant es va haver perdut de vista es va afanyar a cridar Ares, el qual va arribar de seguida.

Els dos es van gitar alegrement, però quan van voler alçar-se a l'alba es van trobar enredats en la xarxa, nus i sense poder escapar. Hefest va tornar del seu viatge i els va sorprendre allí i va cridar totes els déus perquè hi haguessen testimonis del seu deshonor. Després va anunciar que no posaria en llibertat a la seua esposa fins que li tornaren els valuosos regals amb què havia pagat a Zeus, son pare adoptiu.

c. Els déus van córrer a presenciar el compromís en què es trobava Afrodita, però les deesses, per delicadesa, es van quedar en els seus allotjaments. Apol·lo, tocant dissimuladament amb el colze a Hermes, li va preguntar: «No t'agradaria estar en el lloc d'Ares, malgrat la xarxa?»

Hermes va jurar pel seu cap que li agradaria encara que hi haguera tres vegades més xarxes i totes les deesses el miraren amb desaprovació. Açò va fer que ambdós déus rigueren sorollosament, però Zeus estava tan disgustat que es va negar a tornar els regals de boda o a intervindre en una disputa vulgar entre un marit i la seua esposa, declarant que Hefest havia comés una favada al fer públic l'assumpte. Posidó, qui, al veure el cos nu d'Afrodita, s'havia enamorat d'ella, va ocultar els seus zels d'Ares i va simular que simpatitzava amb Hefest.

-Ja que Zeus es nega a ajudar -va dir-, jo m'encarregue que Ares, com a preu per la seua llibertat, pague l'equivalent dels regals de boda en qüestió.

-Tot està molt bé -va replicar Hefest lúgubrement-, però si Ares no complix, tu hauràs d'ocupar el seu lloc davall la xarxa.

-En companyia d'Afrodita? -va dir Apol·lo rient.

-Jo no puc creure que Ares no complirà -va dir Posidó noblement-, però si així fora, estic disposat a pagar el deute i casar-me jo mateix amb Afrodita.

En conseqüència, Ares va ser posat en llibertat i va tornar a Tràcia, i Afrodita va anar a Pafos, on va renovar la seua virginitat en el mar.

d. Afalagada per la franca confessió feta per Hermes que l'amava, Afrodita va passar poc després una nit amb ell i el fruit de la seua unió va ser Hermafrodit, un ser de doble sexe; igualment complaguda per la intervenció de Posidó en el seu favor, li va donar dos fills, Va Rodo i Heròfil. No cal dir que Ares no va complir, al·legant que si Zeus no pagava, per què havia de pagar ell? Al final ningú va pagar, perquè Hefest estava bojament enamorat d'Afrodita i no tenia verdadera intenció de divorciar-se d'ella.

e. Més tard Afrodita es va entregar a Dionis i va tindre amb ell a Priap, un xiquet lleig amb enormes òrgans genitals; va ser Hera qui li va donar eixe aspecte obscé, perquè censurava la promiscuïtat d'Afrodita. És jardiner i porta una podadora.

f. Encara que Zeus mai es va gitar amb la seua filla adoptiva Afrodita com alguns diuen que va fer, la màgia del seu cenyidor el va sotmetre a una temptació constant i al final va decidir humiliar-la fent que s'enamorara desesperadament d'un mortal. Este era el bell Anquises, rei dels dàrdans i nét d'Ilo, i una nit, quan ell dormia en la seua cabanya de pastor en la muntanya Ida de Troia, Afrodita el va visitar disfressada de princesa frígia, abillada amb una enlluernadora túnica roja, i es va gitar amb ell en un llit format amb pells d'òssos i lleons, mentres les abelles brunzien somnolentament al seu voltant.

Quan es van separar a l'alba ella li va revelar la seua identitat i li va fer prometre no contar-li a ningú que havia dormit amb ell. Anquises es va horroritzar al saber que havia descobert la nuesa d'una deessa i li va suplicar que li perdonara la vida. Ella li va assegurar que res havia de témer i que el seu fill seria famós. ...Alguns dies després, quan Anquises bevia amb els seus companys, un d'ells va preguntar: «No preferiries dormir amb la filla de fulano de tal que amb la pròpia Afrodita?» «No -va contestar Anquises incautamente-. Havent dormit amb ambdós, la pregunta em pareix absurda.»

g. Zeus va aconseguir escoltar esta jactància i va llançar contra Anquises un raig, el qual l'hauria matat al moment si Afrodita no haguera interposat el seu cenyidor i desviat el raig, que va caure en terra als peus d'Anquises. No obstant, la sacsada va debilitar de tal manera a Anquises que mai més va poder mantindre's dret, i Afrodita, després de donar a llum al seu fill Eneas, no va tardar a perdre el seu apassionament per ell.

Graves, Robert. Los mitos griegos (I) Alianza Editorial. Madrid. 1988. (pg. 79-83)

1. Qui són els autors dels textos? Elabora una fitxa biogràfica d'ells amb l'època a que pertanyen i les característiques de la mateixa.
2. Analitza i assenyala amb exemples el tipus de llenguatge que s'utilitza en el relat. Si es tracta d'un llenguatge poètic, literari, científic, filosòfic, culte, popular... Assenyala les metàfores, símils, paraules tècniques, girs populars, frases fetes...
3. Fixa't en els personatges que intervenen, qui són? Quins motius els mouen a actuar? Són interessos materials, raons elaborades, sentiments espontanis, passions arravatades, càlcul egoista, raons morals? Quines conclusions pots extraure sobre la manera de comprendre el món i les relacions humanes dels qui escolten o lligen el text?
4. Quins temes tracten? Penses que són les preocupacions fonamentals de la humanitat, o només dels éssers humans d'aquells temps?
5. Quina intenció té el relat? Vol educar, distraure, generar sentiments, controlar? Per a què i qui s'escriu?
6. Qui creus que arreplega aquestes intencions, objectius i interessos avui en dia? La família, la religió, la ciència, el cinema, la televisió...?

1.2. Ara que els contemporanis no es queden enrere...

Text audiovisual: programa del cor

1. Analitza i assenyala amb exemples el tipus de llenguatge que s'utilitza en el programa. Si es tracta d'un llenguatge poètic, literari, científic, filosòfic, culte, popular... Assenyala les metàfores, símils, paraules tècniques, girs populars, frases fetes...Penses que s'ha perdut alguna cosa respecte dels relats mítics?
2. Lectura de la imatge: A quin públic penses que es dirigeix aquest programa? Quina necessitat penses que li cobreix?

3. Fixa't en els personatges que apareixen, qui són? Quins motius els mouen a actuar? Són interessos materials, raons elaborades, sentiments espontanis, passions arravatades, càlcul egoista, raons morals? Creus que aquestos comportaments s'acosten a la realitat de les persones normals, del carrer? Penses que la gent que veu el programa vol imitar-los?
4. Quins temes tracta? Penses que són les preocupacions fonamentals de la humanitat, o només dels éssers humans d'avui?
5. Quina intenció té el programa? Vol educar, distraure, generar sentiments, controlar? Per a què i qui s'emet?
6. Trobes alguna coincidència amb els objectius, interessos o motivacions dels mites clàssics?
7. Planteja el tema d'una **redacció** en deu línies sobre "la pervivència dels mites en el món actual"

1.3. *I sorgí el seny i la serietat...amb la filosofia*

Textos dels primers filòsofs

ANAXIMANDRE DE MILET (s.VI a.d.C.)

"El principi (Arjé) de tots els sers és indefinit (to ápeiron)...i les coses perixen en el mateix que els va donar el ser, segons la necessitat. I és que es donen mútuament justa retribució per la seua injustícia, segons la disposició del temps."

"Anaximandre va dir que la terra es troba enlaire, sense res que la sostinga, però que roman quieta per l'equidistància de totes les coses; que la seua forma és corba, redona, semblant a una columna de pedra, i que estem sobre una de les superfícies, però que hi ha una altra per l'altre costat. Afirmava que les estreles són un cercle de foc, segregades del foc del cosmos i rodejades d'aire."

"Diu que els primers animals van nàixer en l'aigua, rodejats de corfes espinoses, però que a l'avançar en edat van eixir a terreny sec i una vegada que la corfa es va esgarrar van canviar de forma de vida al poc de temps."

HERÀCLIT DE EFES (s.VI-V a.d.C.):

"(1) D'esta raó (logos), que existix sempre, resulten desconixedors els hòmens, tant abans de sentir-la, com després d'haver-la oïda al primer, perquè, encara que tot transcorre conforme a esta raó, s'assemblen a inexperts tenint com tenen experiència de dits i fets; d'estos que jo vaig descrivint, descomponent cada un segons la seua naturalesa i explicant com es troba. Però als

altres hòmens els passa inadvertit quant fan desperts, igual que s'obliden de quant fan dormits."

"(8) La verdadera naturalesa agrada d'ocultar-se"

"(30) Este orde del món, el mateix per a tots, no ho va fer déu ni cap home, sinó que va ser sempre, és i serà; foc sempre viu, sobrepost segons mesura i apagat segons mesures."

"(13) Els porcs disfruten més del fang que de l'aigua neta"

"(4) els ases preferirien els desperdicis a l'or".

"(12) Als que penetren en els mateixos rius aigües diferents i diferents els corren per damunt"

"(51) No comprenen com el divergent convergix amb si mateix; acoblament de tensions oposades, com el de l'arc i la lira."

PARMÈNIDES D'ELEA (s.VI-V a.d.C.)

*"Ea doncs, que jo vaig a contar-te
els únics camins de busca que cal concebre:
l'un, el que és i no és possible que no siga,
és ruta de Persuasió, perquè acompanya a la Veritat;
l'altre, el que no és i el que és necessari que no siga
este t'assegure que és senda totalment inescrutable.
I és que no podries conèixer el que no és
ni prendre-ho en consideració.
Perquè el que cal concebre i el que és possible que siga, són una
mateixa cosa."*

1. Qui eren els autors dels textos? Elabora una fitxa biogràfica de cadascun d'ells amb l'època a que pertanyen i les característiques de la mateixa.
2. Analitza i assenyala amb exemples el tipus de llenguatge que s'utilitza en els textos. Si es tracta d'un llenguatge poètic, literari, científic, filosòfic, culte, popular... Assenyala les metàfores, símls, paraules tècniques, girs populars, frasses fetes... És el mateix llenguatge que amb el mite? Què ha canviat?
3. Intervenien els personatges dels mites? En què s'han convertit aquestos personatges? Quines raons expliquen els successos? Són raons materials, sentimentals, espontànies, passionals, calculades, egoistes, morals? Quines conclusions pots extraure sobre la manera de comprendre el món i les relacions humanes dels qui escolten o lligen aquestos textos?
4. Quins temes tracta? Són els mateixos dels mites? Ha desaparegut algun tema? Penses que són les preocupacions fonamentals de la humanitat, o només dels éssers humans d'aquells temps?
5. Quina intenció té el relat? Vol educar, distraure, generar sentiments, controlar? Per a què i qui s'escriu? Ha canvia la intenció o el públic?

6. Qui creus que arreplega aquestes intencions, objectius i interessos avui en dia? La família, la religió, la ciència, el cinema, la televisió...?

1.4. Però també la televisió és seria...i racional

Text audiovisual: programa de debat seriós

1. Analitza i assenyala amb exemples el tipus de llenguatge que s'utilitza en el programa. Si es tracta d'un llenguatge poètic, literari, científic, filosòfic, culte, popular... Assenyala les metàfores, símils, paraules tècniques, girs populars, frases fetes...A quins textos s'assembla més, als mites o als dels primers filòsofs?
2. Lectura de la imatge: Quina importància creus que té el decorat del programa? L'escenografia i el públic en plató creus que li aporta algun sentit?
3. Fixa't en els personatges que intervenen, qui són? Per què estan en el programa? Quines conclusions pots extraure sobre la manera de comprendre el món i les relacions humanes dels qui veu el programa?
4. Quins temes tracta? Penses que són les preocupacions fonamentals de la humanitat, o només d'unes poques persones cultes?
5. Quina intenció té el programa? Vol educar, distraure, generar sentiments, controlar? Per a què i qui s'emet?
6. Quin dels dos tipus de programa que hem vist et sembla més interessant? Quin més divertit? Et semblen contradictòries aquestes dues coses?
7. Quin dels dos tipus de programa et sembla més convenient per a les persones i perquè?
8. Redacció: Dona tres raons per defensar la filosofia sobre el mite, basa les raons en exemples, arguments o opinions de filòsofs reconeguts.